

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА
ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання та захисту курсових робіт
для здобувачів другого рівня вищої освіти
за спеціальністю
281 “Публічне управління та адміністрування”
усіх форм навчання

ЗАТВЕРДЖЕНО:
на засіданні кафедри менеджменту
та державної служби
Протокол № 20 від 16.04.2019 р.

Чернігів ЧНТУ 2019

Регіональна політика та місцеве самоврядування. Методичні вказівки до виконання та захисту курсових робіт для здобувачів другого рівня вищої освіти за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування” усіх форм навчання / Укладачі : Бутко М.П., Оліфіренко Л.Д., Шабардіна Ю.В. – Чернігів : ЧНТУ, 2019. – 37 с.

Укладачі: БУТКО МИКОЛА ПЕТРОВИЧ, доктор економічних наук, професор
                                      ОЛІФІРЕНКО ЛІЛІЯ ДМИТРІВНА, доктор наук з державного управління, професор
                                      ШАБАРДІНА ЮЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА, кандидат економічних наук, доцент

Відповідальний за випуск: БУТКО МИКОЛА ПЕТРОВИЧ завідувач кафедри менеджменту та державної служби, доктор економічних наук, професор

Рецензент: ОЛІЙЧЕНКО ІГОР МИХАЙЛОВИЧ, доктор наук з державного управління, професор Чернігівського національного технологічного університету

Зміст

Вступ	4
1 Загальні положення.....	5
1.1 Цілі та завдання курсової роботи.....	5
1.2 Основні етапи виконання курсової роботи	7
1.3 Загальні вимоги.....	7
2 Обсяг, структура роботи, узагальнений зміст кожної частини.....	10
2.1 Вступ	12
2.2 Теоретичні основи дослідження	13
2.3 Аналітико-дослідницька частина.....	13
2.4 Обґрунтування пропозицій щодо удосконалення предмету дослідження за об'єктом дослідження.....	16
2.5 Висновки та пропозиції.....	17
2.6 Перелік посилань.....	17
2.7 Додатки	18
3 Вимоги до оформлення курсової роботи	18
3.1 Основна частина	18
3.2 Нумерація	20
3.3 Ілюстрації	21
3.4 Таблиці, формули, посилання	21
4 Поради щодо вибору тематики дослідження.....	22
5 Захист курсової роботи	23
5.1 Підготовка захисту курсової роботи.....	23
5.2 Організація процесу захисту	23
6 Теми курсових робіт	25
Перелік посилань.....	29
Додаток А	30
Додаток Б	31
Додаток В	32
Додаток Г	35

Вступ

Регіональна політика та місцеве самоврядування належить до базових дисциплін, які покликані забезпечити фундаментальну освітньо-професійну підготовку фахівців у галузі публічного управління та адміністрування. Регіональна політика та місцеве самоврядування є органічними складовими регіональної політики, які базуються передусім на економічній міцності регіонів.

Завданнями проголошеної адміністративної реформи в Україні є концептуальне реформування регіонального апарату та системи регіональної служби. Реалізація цих завдань має ґрунтуватися на вичерпній інформації про наявний стан системи органів влади, що передбачає під керівництвом наукового консультанта обстеження інституціонального, структурного, функціонального стану органів влади будь-якого рівня та на цій основі самостійне проектування власних організаційно-управлінських рішень.

Методичні рекомендації складені з урахуванням сучасних вимог до курсових робіт.

У представлених рекомендаціях розглядаються методологічні підходи щодо організації, виконання та публічного захисту курсових робіт впродовж терміну навчання здобувачів другого рівня вищої освіти магістерської програми галузі "Публічне управління та адміністрування".

Курсова робота є підсумковою навчально-дослідницькою роботою, яка дає змогу виявити рівень засвоєння теоретичних знань та практичної підготовки, здатність до самостійної роботи за обраною спеціалізацією, готовність здобувачів до самостійного вирішення сучасних управлінських проблем. При цьому виконавці мають продемонструвати знання за освітньо-кваліфікаційним рівнем щодо організаційного проектування, планування, статистичного обстеження тощо з питань регіонального регулювання фінансовими і матеріальними ресурсами, розвитку трудових ресурсів в органах регіональної влади та місцевого самоврядування.

Методичні вказівки встановлюють вимоги щодо структури, змісту, оформлення та тематик курсових робіт, призначені здобувачам вищої освіти магістерської програми за фахом заочної форми навчання, а також для керівників і консультантів з курсового проектування. При розробці цих методичних вказівок використовувались положення [1-9], які покликані допомогти здобувачам вищої освіти магістерської програми на стадіях практики та стажування, написання роботи та при її захисті, а також для раціональної організації процесу навчання, оптимізації та прийняття проектних рішень, ефективності управління, оформлення роботи тощо.

1 Загальні положення

1.1 Цілі та завдання курсової роботи

Курсова робота – кваліфікаційна робота, яка є завершеною навчально-дослідницькою працею комплексного характеру на заключному етапі навчального змістового модуля. Курсова робота підводить підсумки результативності вивчення дисциплін навчального плану, проходження передбачених практик та стажування. Курсова робота виконується як самостійна розробка актуального питання (теми) фахової сфери і водночас є науково-практичним дослідженням, що характеризує рівень теоретичної підготовки здобувача, його наукову ерудицію та глибину професійних знань і навиків, отриманих за весь період навчання.

Відповідно до освітньо-професійної програми спеціальності “Публічне управління та адміністрування” підготовка і захист курсової роботи – обов’язкова умова професійної кваліфікації здобувача і визнання його фахівцем з компетенціями освітньо-професійної програми. Відповідно з вимогами написання курсової роботи покликано сприяти закріпленню і прояву знань, отриманих у процесі вивчення загальнотеоретичних і спеціальних дисциплін, набуттю умінь і навичок, придбаних під час організаційно-управлінської практики в установах регіональної влади та органах місцевого самоврядування, використанню їх у дослідницькій і практичній роботі з фаху.

Метою виконання курсового проектування є поглиблене осмислення професійної проблематики, комплексне опанування матеріалу і методів самостійного дослідження, послідовного викладання, а також практичного застосування теоретичних знань для вирішення конкретних завдань щодо удосконалення діяльності органів регіональної влади та місцевого самоврядування.

У процесі виконання курсової роботи здобувач магістерського ступеня у відповідності до кваліфікаційних вимог має проявити:

- знання загальнотеоретичних, загальноекономічних, професійно орієнтованих і спеціальних дисциплін, які розкривають теоретичні основи та практичні питання з фаху публічної служби; знання з теоретичних основ регіональної політики на рівні місцевого самоврядування; основи політико-територіальної організації, регіональних особливостей трудових ресурсів і ринку праці, інтеграційні та дезінтеграційні процеси в системах соціального управління; урбанізація як сучасного політико-географічного чинника реорганізації систем соціального управління; систему принципів, методів та механізмів децентралізації владних повноважень та змін у сфері регіональної політики та місцевого самоврядування; законодавчу базу щодо регіонального управління та місцевого самоврядування;

- вміння відбирати, систематизувати та обробляти інформацію у відповідності до цілей дослідження;

– вміння формулювати наукові висновки і обґрунтовувати конкретні пропозиції щодо удосконалення управління на основі реального об'єкта дослідження;

– вміння визначати і використовувати причинно-наслідкові зв'язки у процесах та явищах у галузі регіонального управління.

Курсова робота має характеризуватися логічністю, доказовістю, аргументованістю і відповідати таким вимогам:

- містити поглиблений всебічний аналіз досліджуваної проблеми;
- містити самостійні дослідження, розрахунки, виконані на ПЕОМ;
- містити обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення управлінської діяльності на досліджуваному об'єкті;
- мати належне оформлення;
- мати всі потрібні супровідні документи;
- бути виконаною і поданою на кафедру в термін, передбачений графіком освітнього процесу.

У курсовій роботі мають ставитися і вирішуватися актуальні питання фахової сфери, демонструватися ерудиція й уміння автора аналізувати проблеми і пропонувати оригінальні висновки, проекти рішень, а також знання спеціальної літератури тощо.

Взагалі курсова робота має відображати сучасні досягнення вітчизняної і закордонної управлінської думки у галузі знань з регіонального управління та місцевого самоврядування, ґрунтуватися на теоретичних положеннях і фактичних матеріалах щодо адміністрування, управління та ресурсного забезпечення, виходити з об'єктивної реальності практичних ситуацій. Курсова робота також має свідчити про уміння автора досліджувати проблеми з галузі знань з регіонального управління та місцевого самоврядування, формулювати й аргументовано обґрунтовувати висунуті положення і тези, робити узагальнюючі висновки, обґрунтовувати практичні рекомендації. Курсове дослідження – творча праця, результатом якої може бути і нетрадиційний, оригінальний погляд на поставлену проблему, а саме дослідження привести до несподіваних відкриттів. У процесі виконання курсової роботи здобувач виявляє свою науково-дослідну зрілість, готовність до практичного застосування отриманих знань, кваліфікованого вирішення професійних проблем.

Курсова робота має бути написана державною мовою. За погодженням з випусковою кафедрою та кафедрою іноземних мов професійного спрямування допускається написання курсової роботи іноземною мовою, якою володіє здобувач вищої освіти магістерської програми.

Основне завдання даних методичних рекомендацій – надати необхідну допомогу, правильно спрямувати зусилля здобувача на якісне виконання курсової роботи.

Курсова робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, написана без дотримання затвердженого плану, не містить матеріалів

конкретного дослідження теми, обґрунтованих проектних пропозицій до захисту не допускається.

1.2 Основні етапи виконання курсової роботи

Курсова робота базується на основі поглибленого вивчення чинного законодавства України з питань діяльності органів регіональної влади та органів місцевого самоврядування, наукових джерел інформації, інноваційного досвіду з проблеми, які визначені як такі, що потребують удосконалення, а також результатів проведених здобувачем досліджень реального об'єкта проектування.

Основні етапи виконання курсової роботи:

1. Вибір теми, об'єкта та предмета дослідження, затвердження теми.
2. Визначення мети та завдань курсової роботи, складання календарного плану виконання.
3. Опрацювання наукових джерел інформації та складання змісту роботи.
4. Збирання фактичного матеріалу у міжсесійний період та під час практики/стажування на об'єкті дослідження.
5. Аналіз та обробка фактичного матеріалу.
6. Написання першого варіанта тексту, подання його на ознайомлення науковому керівникові.
7. Усунення недоліків (якщо є), написання остаточного варіанта тексту, оформлення курсової роботи.
8. Подання роботи на кафедру.
9. Публічний захист курсової роботи за участю всіх членів екзаменаційної комісії.

1.3 Загальні вимоги

Поділ курсової роботи на теоретичну, аналітичну і проектну частини має певну частку умовності. Фактично визначене розмежування розділів або глав і параграфів на зазначені частини не проводиться, а тільки мається на увазі та у формулюваннях їх назв не відбивається. У розділах і параграфах послідовно викладається зміст курсового дослідження. Послідовність їх написання залежить від суб'єктивно індивідуальних прихильностей та інших особистих особливостей творчої “лабораторії” автора.

За змістом у курсовій роботі мають бути дотримані такі основні вимоги:

- обґрунтування пропозицій результатами аналізу управлінської діяльності об'єкта (постановка завдання);
- реальна спрямованість результатів і проектно-практичних (рекомендованих) заходів на підвищення ефективності та оптимізацію функцій (програма виконання);

- відповідність запропонованих заходів з удосконалювання діяльності органів регіональної влади та місцевого самоврядування цілям і програмним напрямам;
- дієвість і конкретність висновків про стан діяльності органів регіональної влади та місцевого самоврядування та обґрунтованість пропозицій, спрямованих на її удосконалення;
- відповідність розробки теми курсової роботи сучасному рівню розробок методичних положень і рекомендацій з організації системи регіональної влади в Україні в умовах децентралізації владних повноважень (див. зразок структури змісту курсової роботи у Додатку А).

Єдність загальних вимог не звужує просторів творчої думки дослідника, а навпаки, припускає широку ініціативу в розробці обраної теми у різних її аспектах та особливостях. Оригінальність рішення задач дослідження – один з важливих критеріїв оцінки якості курсової роботи. Важливим напрямом дослідження є розробка пропозицій з удосконалення організаційної структури і методів управління. Творчий пошук у напрямку розробки пропозицій по зміцненню єдності системи управління об'єкту дослідження, підвищення ефективності та розвитку демократичних засад. Проектування також має бути націлене на те, щоб у всіх ланках системи управління домагатися оперативності прийняття рішень та їх виконавчої результативності.

Сучасні вимоги до діяльності органів регіональної влади та місцевого самоврядування мають соціальну та економічну орієнтованість. У зв'язку з цим соціальні та економічні критерії оцінювання організаційних і управлінських рішень мають ключову роль щодо аналізу та удосконалення управління. Тому в курсовому дослідженні мають знайти відображення підходи і методи оцінки якості системи управління об'єктом дослідження. Також важливим є прогнозування соціальних наслідків за результатами реалізації запропонованих заходів.

Найбільш значимими й особливо вагомими будуть такі курсові дослідження, які націлені на вирішення конкретних проблем реального життя, наприклад, на те, як розв'язати соціально-економічні негаразди (проблеми безпритульності та безробіття на державному і місцевому рівнях тощо), якими методами і засобами їх подолати, що потрібно змінити у чинному законодавстві, у структурі державних органів влади тощо. Іншими прикладами таких курсових робіт могли б бути дослідження, спрямовані на вирішення завдань активізації інноваційно-інвестиційної діяльності (в окремому регіоні, галузі економічної діяльності, країні), проблем ефективності регіонального управління та місцевого самоврядування, формування концепцій щодо забезпечення безпеки у тій чи іншій сфері суспільного життя.

При такому підході до визначення мети, завдань та предмету курсової роботи, акцент робиться як на конкретному (ситуаційному), так і на стратегічному (перспективному) аспектах. Ситуаційне управління – це, як правило, управління непрограмованою, неструктурованою, непередбаченою ситуацією, що склалася. Тобто необхідна локалізація змісту проблемної

ситуації та прийняття, головним чином, оперативних рішень з врахуванням можливих наслідків і визначенням оптимального варіанту управлінських дій.

Стратегічне управління – це планування розвитку, що вимагає зовсім іншого бачення проблеми і визначення заходів її розв'язання на перспективу. Тут важливо виявити масштабність у формулюванні управлінських цілей, зуміти провести аналіз великих масивів інформації, прорахувати альтернативні рішення, оцінити можливі наслідки та визначити оптимальний варіант плану.

Форми і зміст управлінських рішень будуть залежати від виду діяльності та ієрархічного рівня управління, на якому приймаються та реалізуються рішення. Чим нижче рівень управління, тим більшу роль відіграє ситуаційне управління, чим вище – тим виразніше пропозиційні рішення акцентується на стратегічному управлінні за сферами діяльності. Різноманіття функцій і повноважень органів регіонального управління та місцевого самоврядування на відповідних ієрархічних рівнях органів влади припускають поліфункціональність управлінських рішень в рамках курсового проектування. Останнє має враховувати, що такі розходження полягають у роботі з узагальненою або з конкретною інформацією, у різному ступені відповідальності запропонованих і прийнятих рішень, у різному діапазоні управлінських контактів.

У курсовій роботі використовуються програмно-цільовий метод планування і управління, економіко-математичне моделювання для вибору оптимальних рішень, загальнонаукові і спеціальні підходи до обґрунтування результатів і пропозицій.

Загальні методологічні підходи розглядають дослідження як процес послідовного аналізу та розв'язання проблеми, виявлення недоліків і резервів удосконалення управлінської/службової діяльності. З цих позицій здобувач має повною мірою використовувати отримані знання з дисциплін правового й організаційно-економічного циклів, соціології, технології прийняття управлінських рішень тощо.

У процесі дослідження здобувач має виявити знання в області:

- проектного обстеження об'єкта управління та керуючої системи, аналізу підсистем, технологій управління та впровадження інновацій;
- проектування системи управління (оптимізації організаційно-структурних і функціональних процесів, раціоналізації управлінських процедур та операцій, удосконалення взаємозв'язків між підрозділами керуючої системи, інформатизації тощо), починаючи з загальних принципів вирішення певних задач, закінчуючи розробкою нормативних і методичних документів, посадових інструкцій, інших форм документації, схем документообігу тощо;
- удосконалення організаційно-управлінських структур і механізмів реалізації прийнятих рішень;
- визначення соціальної й економічної ефективності проектних рішень з організаційними змінами у системі управління.

Здобувач за участю наукового керівника має організувати власну роботу так, щоб з раціональними витратами часу самостійно знаходити оптимальні рішення дослідницьких завдань. Проектування об'єкту дослідження має базуватися на використанні перевірених практикою методів управління, економічній і правовій оцінці умов застосування існуючих державних механізмів і можливості їх удосконалення. Здобувач має знати і постійно вивчати новітні досягнення теорії та практики управління, закордонний досвід, і, по можливості, враховувати їх у своїй роботі. Дослідження має ґрунтуватися на чинному законодавстві України та містити рекомендації з його удосконалення.

Курсова робота виконується на основі вивчення інформації за фахом (підручників, навчальних посібників і методичних матеріалів), нормативно-правових джерел, спеціальної наукової літератури за обраною темою (монографій, інших наукових видань, статей), інформації засобів масової інформації. Курсова робота має розроблятися на конкретних матеріалах об'єкту дослідження як регіонального або місцевого рівнів, або їх структурних підрозділів.

2 Обсяг, структура роботи, узагальнений зміст курсової роботи

Мінімальний термін написання курсової роботи – 8 тижнів.

Курсова робота має виконуватися здобувачем у повній відповідності до затверджених календарного плану та завдання. У випадках відставання від графіка здобувач зобов'язаний надати пояснення своєму науковому керівнику або завідувачу кафедри.

Курсова робота – це самостійне дослідження здобувача, що завершує навчання з певним обсягом кредитів змістових навчальних модулів. У процесі роботи над дослідженням здобувач має виявити власні здібності як кваліфікований фахівець в обраній сфері, що характеризує його підготовленість до майбутньої професійної діяльності в органах регіональної влади та місцевого самоврядування.

Написання курсової роботи передбачає ґрунтовне теоретико-методичне розкриття обраної теми з аналізом джерел наукової інформації, нормативно-правових актів, авторських спостережень, експериментів та інших матеріалів з питання (проблеми), що досліджується.

Курсова робота повинна мати логічно вибудовану структуру. Курсова робота складається із вступу, 3-х або більш розділів (останнє – для науково-дослідної теми), кожен з яких має містити не менш як три параграфи, висновки до кожного розділу, а також – узагальнюючі висновки, перелік посилань та додатки (див. у додатку А). Обсяг текстуальної частини курсової роботи не має перевищувати 2,0-2,5 авторських аркушів або 40-50 сторінок комп'ютерного тексту, з додатком переліку посилань, приміток, титульного та інших аркушів, пов'язаних з оформленням.

За змістом і формою курсова робота має відповідати ДСТУ 3008-2015; [2] на загальні вимоги і правила оформлення звітів у сфері науки і техніки.

Типова структура курсової роботи включає наступні частини (розділи):

Титульний аркуш (Додаток Б)

Бланк “Завдання” (Додаток В – двосторонній)

АНОТАЦІЯ

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ (у разі потреби)

ВСТУП

1 [ТЕОРЕТИЧНИЙ РОЗДІЛ]

1.1 Загальна характеристика об'єкта і предмета дослідження

1.2 Аналіз правових аспектів і законодавчої бази управлінської діяльності у загальних і аспектних питаннях теми дослідження

1.3 Теоретичні положення щодо предмету дослідження. Теоретичні аспекти щодо специфічних особливостей об'єкту дослідження

Висновок до розділу 1

2 [АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ РОЗДІЛ]

2.1 Характеристика об'єкту та організація системи регіонального управління та місцевого самоврядування. Аналіз статистичних досліджень та вимірювання

2.2 Змістовна постановка дослідницьких завдань. Аналіз існуючих підходів і методів розв'язання актуальних організаційно-управлінських ситуацій в органах регіональної влади/місцевого самоврядування

2.3 Вибір та обґрунтування відповідних механізмів (моделей) щодо удосконалювання діяльності органів регіональної влади/місцевого самоврядування. Формулювання вимог до вихідної інформації для розв'язання проблем у наступній проектній частині

Висновок до розділу 2

3 [ПРОЕКТНО-РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ РОЗДІЛ] розробка заходів та пропозицій з удосконалення організації діяльності органів регіональної влади/місцевого самоврядування щодо обґрунтування ефективності за сферою дослідження

3.1 Напрями реалізації пропозиційних заходів, механізмів, методів і моделей на матеріалах конкретного об'єкту

3.2 Обґрунтування пропозицій за результатами аналізу проведеного дослідження щодо удосконалення діяльності органів регіональної влади/місцевого самоврядування

3.3 Прогноз (розрахунок) ефективності від впровадження проектних пропозицій. Соціально-економічне обґрунтування проектних рішень. (розрахунок показників, параметрів результативності та ефективності проектних пропозицій)

Висновок до розділу 3

ВИСНОВКИ

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

ДОДАТКИ

2.1 Вступ

Вступом починається курсова робота. У "Вступі" обґрунтовується актуальність розробки сформульованої теми дослідження, розкривається її значимість, тобто показується, що автор, як самостійний дослідник, вносить нового у вивчення даної теми.

У "Вступі" відзначається практична значимість виконання дослідження, характеризується ступінь розробленості даної проблеми в інформаційних джерелах, формулюється мета і завдання дослідження, теоретичні витoki, а також характеризується нормативно-правова база, масив використаних інформаційних джерел. Насамперед слід чітко сформулювати наукову та суспільно-політичну *актуальність теми*. Актуальність теми може підтверджуватися посиланнями на Закони, Укази Президента, постанови Кабінету Міністрів України, що стосуються розглянутих у дослідженні питань. Практичне значення розробки теми дослідження підкреслюється її важливістю у вирішенні загальних проблем оптимізації організації і здійснення системи менеджменту, правового регулювання діяльності в органах регіональної влади/місцевого самоврядування.

Обґрунтування вибору *об'єкту і предмету* дослідження, підтверджується доказами їх значення у вирішенні питань удосконалення виробничо-управлінської діяльності, місцем і роллю у системі регіонального управління та місцевого самоврядування. Обґрунтування вибору конкретного об'єкту (як правило, органу регіональної влади або місцевого самоврядування – об'єкту практики) супроводжується посиланнями на основні критерії та фактичні дані, що характеризують реальні ситуації у практиці функціонування об'єкту дослідження.

Чітко формулюється конкретна проблема, мета і завдання дослідження. *Завдання* наукового дослідження є частиною мети. Саме її конкретизація і становить визначений, запланований для практичного виконання обсяг робіт.

Якщо розробляється комплексна тема за участю декількох здобувачів, об'єднаних у тимчасовий творчий колектив, у "Вступі" вказується характер взаємодії кожного здобувача з іншими учасниками комплексного дослідження, тому що курсова робота та її захист ведуться в індивідуальному порядку. Тому варто відобразити ступінь і конкретний внесок кожного здобувача у проведені дослідження. Однак, це не означає, що написання роботи варто починати неодмінно зі "Вступу". Хоча "Вступ" випереджує усі розділи курсової роботи часто у залежності від індивідуальних особливостей авторської творчості, "Вступ" може бути сформований як на початковому, так і на кінцевому етапах дослідження. Це пов'язано з тим, що на початку роботи "Вступ" пишеться для того, щоб автор зміг краще уявити собі напрям власних пошуків, згрупувати задуми і намітити план, а якщо – тоді, коли написання основної частини тексту вже завершено – то це робиться для того, щоб за допомогою параметрів "Вступу" охарактеризувати її зміст.

Текстуальний обсяг "Вступу" звичайно не перевищує 2-3 сторінки. При написанні "Вступу" необхідно прагнути до лаконічності, обираючи тезовий

стиль і постановочну форму. Варто пам'ятати, що за змістовністю та якістю написання “Вступу” найчастіше можна судити про ступінь компетентності автора, його знання проблеми, а також про оригінальність авторського погляду. За “Вступом” багато в чому можна скласти думку і про характер роботи в цілому, тому що у “Вступі” об'єктивно відзначаються оціночно-кваліфікаційні критерії дослідження.

2.2 Теоретичні основи дослідження

Перший розділ, теоретичний, містить декілька параграфів. Теоретичне обґрунтування має визначати роль і місце досліджуваних явищ і процесів. У цьому розділі обґрунтовується теоретична база обраної проблеми, дається огляд джерел наукової інформації, нових розробок, опублікованих статистичних даних із посиланням на джерела, іншої інформації, пов'язаної з темою. На основі вивчення наукових, навчально-методичних інформаційних джерел (у тому числі іноземної) розкриваються підходи різних авторів до розв'язання проблеми, показується, у чому полягає подібність, а у чому – відмінність їх поглядів, а також обґрунтовуються власні погляди на проблему.

У цьому розділі подається оцінювання діючих законів, постанов, указів та інших офіційно-розпорядчих документів, нормативної та довідкової бази за досліджуваною проблемою. Розкривається власне розуміння цієї бази, обґрунтовуються необхідність, доцільність окремих документів.

Теоретичне обґрунтування, суть, значення, класифікаційні характеристики, історія та сучасні тенденції предмету дослідження, методичні підходи повинні мати певні елементи наукової новизни, полемічності, ствердженої власної позиції щодо обраних методів дослідження, що дає змогу перейти у наступному розділі до конкретного аналітичного дослідження.

Обсяг першого розділу не має перевищувати 25% загального обсягу курсової роботи.

2.3 Аналітико-дослідницька частина

Другий розділ традиційно присвячується інформаційно-описовому та статистично-аналітичному обґрунтуванню тематичної проблематики, у рамках якої представляється методологія та методика дослідження. Виходячи з логіки виконання курсового дослідження та структурної побудови курсової роботи, другий розділ складає інформаційно-аналітична частина. Тут розкриваються сучасні погляди і підходи до розв'язання проблематики у контексті конкретної ситуації управлінської діяльності органу регіональної влади/місцевого самоврядування. Доцільно розкрити зміст проблеми, що досліджується, з використанням фактичних даних у тих чи інших аспектах діяльності органів регіональної влади/місцевого самоврядування.

У цьому розділі можна докладно зупинитися на висвітленні методичних аспектів теми дослідження, розглянути їх з різних позицій. Для цього доцільно провести огляд наукової інформації щодо методів дослідження, виявити розходження в основних підходах і поглядах на проблему, висвітлити головні

практичні положення та їхні розбіжності з практикою діяльності конкретного органу влади. При цьому можна проілюструвати власні дослідження статистичними даними або соціологічним опитуванням, зведеними у табличні дані, або іншими даними, представленими у формі графіків, схем, діаграм тощо.

Опис, характеристика сучасного стану предмету та об'єкту дослідження, діагностування діяльності органів регіональної влади/місцевого самоврядування щодо обраного напрямку дослідження, ґрунтовний аналіз із використанням накопиченого фактичного матеріалу та із залученням усіх теоретичних знань, певного методичного інструментарію.

Усі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, діаграми мають супроводжуватися тлумаченням та висновками, які дозволяють визначити сутність управлінських процесів, що спостерігаються в органах влади, їх особливості, тенденції, створити базу для виявлення невикористаних резервів.

Аналіз проблеми має здійснюватися з урахуванням чинників позитивної та негативної дій.

Якщо можливо, текст слід ілюструвати реальними документами (що наводяться у додатках), які обов'язково супроводжувати стислим коментарем.

Для виконання другого розділу здобувач має зібрати фактичні дані за предметом та об'єктом дослідження.

Джерелом інформації є планові та фактичні показники діяльності, статистична звітність, накази, розпорядження, результати спостережень, опитувань і обстежень, та інших методів збирання первинної інформації, які використовує здобувач під час практики та стажування.

Особливе значення має правильне узагальнення накопиченого фактичного матеріалу, групування та обробка даних, на основі яких провадиться кваліфікований аналіз, обґрунтовуються пропозиції.

Під час опису цього етапу роботи слід зазначити:

- поставлені завдання;
- програму, за якою завдання будуть вирішуватись;
- базу даних (бажано у додатку навести реальні документи, які є джерелами інформації);
- формули розрахунку;
- блок-схему алгоритму розв'язання завдань (у разі потреби);
- результат – у формі підсумкової таблиці, діаграм, графіків тощо;
- аналітичний опис результату.

Кожне дослідження має базуватися на основних закономірностях і принципах теорії та практики управління, досягненнях наукової думки, обґрунтованих і систематизованих твердженнях, представляючи собою конкретизацію (а частіше – їх наслідок) стосовно досліджуваного об'єкту з необхідною аргументацією.

Дослідник має грамотно оперувати поняттями і термінами у сфері публічного управління, поняттями і методами наукових дисциплін, стежити за тим, щоб вузькоспеціальні терміни вживалися у правильному контексті.

У другому розділі обґрунтовується вибір конкретних методів вирішення поставлених завдань, розробляються основні моделі такого рішення, проводиться аналіз існуючих підходів і методів у певній сфері регіонального управління та місцевого самоврядування, визначаються та обґрунтовуються відповідні моделі удосконалення публічної служби або адміністрування. Модель вирішення дослідницьких завдань може бути представлена у вигляді аналітичного опису послідовності визначених дій, або у формі опису її алгоритмічної реалізації практичних заходів, управлінських операцій тощо. У курсовій роботі можуть використовуватися різноманітні моделі: системно-структурного чи функціонального аналізу, логіко-інформаційної побудови експертного оцінювання.

Перевагою роботи, безумовно, має стати використання офіційних даних службового характеру з практики конкретних виробничих суб'єктів, їх підрозділів, зрозуміло, якщо ці відомості не є закритими. Такі відомості можуть бути почерпнуті у ході практики/стажування (навчального стажування або в інших формах участі здобувача у роботі органів регіональної влади/місцевого самоврядування).

Характеристика й аналіз діяльності органу регіональної влади/місцевого самоврядування та відповідних служб проводяться від загального до локального з наступним поглибленням і розширенням.

Методичні розробки автора курсової роботи можуть мати вигляд: обґрунтування нових критеріїв або показників, що характеризують діяльність органу регіональної влади; модель прогнозування результатів управління у цілому і за окремими параметрами. Основна увага має приділятися обґрунтуванню та переконливому доказу корисності й ефективності запропонованих автором теоретичних і методичних підходів та рішень.

Обсяг другого розділу – у межах 40-45% загального обсягу курсової роботи.

2.4 Обґрунтування пропозицій щодо удосконалення предмету за об'єктом дослідження

В останньому розділі рекомендується зупинитися на прикладному значенні дослідження, розкрити результати аналізу, які проводились у попередніх розділах. Особливе значення варто приділити аргументації висунутих пропозицій, пошуку шляхів і засобів їх ефективної реалізації у практиці управління. Тут, якщо це не зроблено у попередньому розділі, надається правове обґрунтування визначеної проблеми, розкривається сутність відповідних законодавчих актів і правових норм у сфері регіонального регулювання та місцевого самоврядування.

Отже, проектний розділ присвячується обґрунтуванню та опису пропозицій, що містять практичні рекомендації, висловлені здобувачем. Проектні пропозиції ґрунтуються на конкретних результатах аналізу діяльності органу регіональної влади, наданих в аналітичній частині, а також на

методологічному підході, вихідних принципах, положеннях і методах, викладених у попередньому розділі.

Структура проектної частини має бути складена так, щоб автор зміг розкрити змістовну складову тих практичних задумів і рішень, які спрямовані на досягнення цілей і завдань дослідження. У підрозділах цієї глави обґрунтовуються пропозиції, рекомендації з реалізації заходів, що, на думку дослідника, було б корисно застосувати у практиці діяльності органу регіональної влади/місцевого самоврядування. Вирішення управлінських завдань проводиться з метою модернізації управління, підвищення його ефективності, усунення наявних недоліків. Пошук заходів щодо раціоналізації й оптимізації управління, вибір конкретних варіантів їхньої реалізації з обов'язковим обґрунтуванням – основний зміст і необхідна вимога до виконання проектного розділу курсової роботи.

Розробка практичних заходів та їх обґрунтування передбачає застосування різних підходів.

Нормативний підхід, при якому розроблені заходи ґрунтуються на конкретних нормативних матеріалах як загального характеру, так і внутрішньо-організаційних. Особлива увага приділяється правовим, а також актам законодавчого характеру, прийнятим органами регіональної влади і місцевого самоврядування.

Науково-методичний підхід при розробці заходів передбачає пряме або непряме використання вимог, методик і рекомендацій наукових досліджень, розробок науково-дослідних програм навчальних і наукових установ.

Аналізуючи діяльність органів регіональної влади та місцевого самоврядування доцільно вивчити також досвід аналогічних закордонних структур та інституцій. Тут важливий порівняльний аналіз умов функціонування об'єкта, що досліджується.

Експертний підхід використовується в умовах високої невизначеності. Тобто тоді, коли заходи ґрунтуються на результатах експертного оцінювання, проведеного здобувачем у ході курсового проектування безпосередньо на об'єкті дослідження.

Моделювання варіантів пропозицій та їх обґрунтування можуть проводитися з використанням економічних, правових, розрахунково-аналітичних та інших підходів.

Рекомендації, розроблені у практичній частині, мають бути викладені досить докладно з необхідним ступенем деталізації та конкретизації. Допоміжні матеріали варто виносити у додатки. Доцільно починати з розробки більш загальних, масштабних заходів і завершувати конкретними.

В даному розділі курсової роботи бажано передбачити підрозділ, присвячений реалізації запропонованих заходів і шляхів впровадження їх в практику управління.

Обсяг третього розділу може становити до 30-35% загального обсягу курсової роботи.

2.5 Висновки та пропозиції

Після кожного розділу робиться короткий висновок (1 сторінка), де вміщуються часткові узагальнення та розкриті питання, що були порушені у конкретному розділі.

У ВИСНОВКАХ (обсяг 3-4 сторінки), як окремого структурного елементу курсової роботи, змістовно і стисло в узагальненому вигляді викладаються головні результати проведеного дослідження, лаконічно формулюються ключові аспекти, основні положення, викладаються найбільш важливі рекомендації з вирішення поставлених у “ВСТУПІ” завдань. Висновки мають являти собою коротке резюме, що характеризує підсумки проведеного дослідження. Висновки мають бути конкретними і виразними, містити оцінювання загального стану об'єкту дослідження, підсумки проведеного аналізу, зведений перелік і коротку характеристику запропонованих дій, спрямованих на усунення виявлених недоліків щодо підвищення ефективності управління у певній сфері діяльності.

У висновках не можуть з'явитися пропозиції, які не були розглянуті у попередніх розділах.

2.6 Перелік посилань

Усі джерела, використані у дослідженні (у кількості біля 70-80), наводяться за посиланнями і містяться після висновку. При складанні цього переліку рекомендується дотримуватись певної послідовності, яка може бути обрана за одним з принципів:

- за порядком згадування джерела інформації у тексті роботи;
або
- за алфавітом.

У Додатку Г наведені приклади оформлення переліку посилань курсової роботи відповідно до ГОСТ 7.1:2006 [3].

2.7 Додатки

Курсова робота може мати додатки. Додатки оформлюються при необхідності використання в основній (текстуальній) частині значного обсягу фактичних даних допоміжного характеру, що мають на меті наочно продемонструвати або підтвердити описані автором ситуації. У додатках можуть наводитися значні за обсягом таблиці показників, посадові інструкції для державних (муніципальних) службовців, форми службової документації, допоміжні графічні ілюстрації, рекламні матеріали тощо. У додатках можуть бути розміщені також довідки з державних (муніципальних) органів, їх підрозділів або виробничих підприємств про використання, можливості і перспективи використання результатів курсової роботи в практиці сучасного управління. Обсяг додатків визначається автором курсової роботи за

принципом розумної достатності. Усі додатки мають бути згруповані та розташовані відповідно до ДСТУ3008:2015 [1].

З правого боку сторінки з першої великої літери друкується слово "Додаток" і поряд – велика літера, що позначає додаток.

Додаток повинен мати заголовок, написаний або надрукований малими літерами з першої великої літери по правій стороні тексту.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, Додаток А, Додаток Б тощо. Якщо курсова містить тільки один додаток, то цей додаток позначається як "Додаток" без літери.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи й підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад: "Додаток А.2" – другий розділ додатка А; "Додаток В.3.1" – перший підрозділ третього розділу додатка В.

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені у додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: "Рисунок Д.1.2 – ...." – другий рисунок першого розділу додатка Д; "формула (А.1)" – перша формула додатка А.

3 Вимоги до оформлення курсової роботи

3.1 Основна частина

Курсова робота виконується відповідно до вимог ДСТУ3008:2015 [1].

Матеріали курсової роботи слід подати у такій послідовності:

- титульна сторінка;
- бланк "Завдання";
- анотація;
- зміст;
- перелік умовних позначень (у разі потреби);
- вступ;
- основна частина;
- перелік посилань;
- додатки.

Завершену та оформлену належним чином роботу обов'язково підписує автор на титульній сторінці.

Мова курсової роботи – державна, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок, послідовність – логічна. Пряме переписування у роботі матеріалів із літературних джерел є неприпустимим.

Робота має бути надрукована на одному боці сторінок стандартного білого паперу формату А4 (210×297 мм). Текст має наступні вимоги: 14-й кегль, 1,5 інтервалу, шрифт – Times New Roman). Допускається розмішувати таблиці та інші ілюстративні матеріали на аркушах формату А3.

Текст курсової роботи розміщується на аркуші з дотриманням таких розмірів параметрів сторінок: з лівого боку – не менш за 20 мм, з правого – не менш за 10 мм, зверху – не менш за 20 мм, знизу – не менш за 20 мм.

Текстуальна частина курсової роботи має бути логічною, лаконічною і літературно грамотно викладеною. При написанні курсової роботи необхідно давати посилання на авторів і джерела, звідки узяті положення, висновки інших дослідників, фактичний матеріал, конкретні зведення, цифрові й інші дані. Усі цитати, що приводяться, мають бути взяті у лапки, а у виносках (примітках) зазначені автор і точні вихідні дані видання. Важливо виявити необхідну вимогливість у доборі фактичного матеріалу, його систематизації, не допускати повторів, захоплення описом фактології. Звертаючи увагу на стиль і мову викладу, варто забезпечити ясність вираження думок і чіткість формулювань, точність визначень, різноманітність лексики, правильне використання спеціальних понять і слів виробничо-управлінської термінології. Курсова робота не має носити характер довідки, доповіді, реферату, інформації. З її завершенням необхідно ретельно вивірити текст, точність цифр, використаних цитат, усунути помилки. Всі ілюстрації мають бути пронумеровані і мати назви під рисунком та над таблицею.

При оформленні науково-довідкового матеріалу курсової роботи варто врахувати такі вимоги:

- однаковість виносок на літературу й інші джерела;
- точна назва книг дається не по обкладинці, а по вихідних даних, зазначених на звороті титульного аркушу чи на останній сторінці книги, включаючи назву міста, назву видавництва, рік видання, кількість сторінок відповідно до ГОСТ 7.1:2006 [3];
- таблиці, які містять первинні вихідні дані, треба оформляти у виді додатків;
- у тексті курсової роботи містяться підсумкові і найбільш важливі матеріали, переважно авторського виконання.

Вписувати у друкований текст роботи окремі іншомовні слова, формули, умовні позначення можна чорнилом, тушшю, пастою лише чорного кольору. При цьому щільність вписаного тексту має бути наближеною до щільності основного тексту.

Роздруковані на ПЕОМ програмні документи мають відповідати формату А4, включатися до загальної нумерації сторінок роботи і розміщуватися, як правило, у додатках.

Титульна сторінка містить найменування закладу вищої освіти, прізвище, ім'я та по-батькові й інші відомості про автора, тему курсової роботи з посиланням на об'єкт дослідження, прізвище, вчене звання (посаду) наукового керівника; місто і рік (додаток Б).

Зміст містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів та параграфів роботи. Зміст має включати усі заголовки, які є в роботі, починаючи зі вступу і закінчуючи додатками (додаток В).

Текст основної частини роботи поділяється на розділи і параграфи згідно з планом, затвердженим у завданні на виконання курсової роботи.

Заголовки структурних частин курсової роботи "ЗМІСТ", "ВСТУП", "ВИСНОВКИ", "ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ", "ДОДАТКИ" тощо, друкуються великими літерами.

Слово "РОЗДІЛ" не пишеться, а записується тільки назва певного розділу за змістом роботи. Заголовки підрозділів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапка в кінці заголовків не ставиться (включаючи тексти таблиць).

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом має дорівнювати 3-4 інтервалам основного тексту.

Кожну структурну частину (розділ) курсової роботи слід починати з нової сторінки.

3.2 Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №..

Першою сторінкою курсової роботи є титульна сторінка, яка включається до загальної нумерації сторінок, і на якій номер сторінки не ставиться. Нумерація без крапки після неї проставляється у правому верхньому куті подальших сторінок.

ЗМІСТ, ВСТУП, ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ, ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ, ДОДАТКИ не нумерують як розділи. Номер розділу ставиться перед його назвою. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, використовуючи номер розділу і порядковий номер підрозділу, між якими ставиться крапка: наприклад, "1.4" (четвертий підрозділ першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

3.3 Ілюстрації

Зміст ілюстрацій має доповнювати текст роботи, поглиблювати розкриття суті явища, наочно ілюструвати думки автора, і тому в тексті на кожну з них має бути посилання з коментарем.

Ілюстрації (схеми, графіки тощо) і таблиці слід подавати в роботі безпосередньо після тексту, де їх згадано вперше, або на наступній сторінці. Якщо вони містяться на окремих сторінках роботи, їх включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстративні або табличні матеріали, розміри яких є більші за формат А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках. На усі ілюстрації мають бути посилання у тексті.

Ілюстрації позначають словом "Рисунок" і нумерують послідовно у межах розділу, за винятком ілюстрацій у додатках. Номер ілюстрації має складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка: наприклад, "Рисунок 1.2 – (назва)" (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщуються послідовно під ілюстрацією.

3.4 Таблиці, формули, посилання

Таблиці нумерують послідовно (за винятком тих, що розміщені у додатках) у межах розділу. Праворуч розміщують напис "Таблиця" із зазначенням її номера, який складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка: наприклад, "Таблиця 2.3" (третя таблиця другого розділу), нижче на наступному рядку по центру розміщується назва таблиці.

У разі перенесення таблиці на іншу сторінку над подальшими частинами пишеться: наприклад, "Продовження таблиці 2.3".

У таблицях слід обов'язково зазначати одиницю виміру. Якщо всі одиниці виміру є однакові для усіх показників таблиці, вони наводяться у заголовку. Одиниці виміру мають наводитися у відповідності до стандартів. Числові величини у таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків.

Заголовки граф починаються з великих літер, підзаголовки – з малих, якщо складають одне речення із заголовком, і з великих – якщо вони є самостійними.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї у тексті таким чином, щоб її можна було читати без обертання тексту або з обертанням за годинниковою стрілкою.

Формули у курсовій роботі нумеруються у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули у розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть у правому куті сторінки на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: "(3.1)" (перша формула третього розділу).

Пояснення значень символів, числових коефіцієнтів у формулах треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій вони дані у формулі, і кожне – з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова "де" без двокрапки.

Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишати не менш як один вільний рядок. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (–), множення (x) і ділення (:).

Посилання у тексті роботи на джерела інформації слід зазначити порядковим номером посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: "... у працях [1-9] ....".

Посилання на ілюстрації до курсової роботи оформлюють порядковим номером ілюстрації: наприклад, "рис. 2.3"; на формули – порядковим номером формули; наприклад, "у формулі (3.1)". Посилання у тексті на таблиці пишуть скорочено: наприклад, "у табл. 1.2". У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вживати скорочене слово "дивись": наприклад, "див. табл. 1.2".

Перелік посилань вимагає розміщення усіх використаних джерел інформації у такій послідовності:

- а) закони України (у хронологічній послідовності);
- б) укази Президента, постанови уряду (у хронологічній послідовності);
- в) директивні матеріали міністерств (у хронологічній послідовності);

- г) монографії, брошури, підручники (абетковий порядок);
- д) статті з журналів (абетковий порядок);
- є) інструктивні, нормативні та інші матеріали, що використовуються підприємством (абетковий порядок);
- ж) іншомовні джерела;
- з) електронні джерела.

Приклади оформлення переліку посилань наведені у додатку Г.

Різні службово-допоміжні матеріали (інструкції, методики, бланки документів, ілюстрації тощо) варто виносити в додатки. При використанні бланку для наочності службового документу заповнити усі необхідні для його пояснення реквізити (графи). Ілюстрації і таблиці, при можливості, розташовуються так, щоб їх можна було розглянути без повороту сторінки або з поворотом по годинниковій стрілці. Вони розміщуються після першого згадування про них у тексті.

Якщо в тексті застосовуються символи, одиниці, скорочення слів і словосполучень, спеціальні позначення, відмінні від прийнятих офіційно або загальновідомих, то складається перелік умовних позначок. Він приводиться, якщо такі позначення повторюються в тексті більш двох разів; якщо менш – то їхня розшифровка дається безпосередньо в тексті при першому згадуванні. Перелік умовних позначок розташовується стовпчиком, у якому ліворуч вказуються використані в тексті умовні позначки або скорочення, а праворуч – їхня повна розшифровка. Нумерація сторінок курсової роботи ведеться арабськими цифрами у верхньому правому куті і проводиться по всьому тексту, включаючи додатки, а також ілюстрації, таблиці, схеми, графіки, діаграми тощо, що займають окремі аркуші. Відлік порядкових номерів починається з титульного аркушу, на якому номер сторінки не ставиться.

Оформлення курсової роботи завершується її брошуруванням. Після цього вона підписується науковим керівником.

Курсова робота в остаточному оформленому виді представляється на кафедру для попереднього розгляду і захисту.

4 Поради щодо вибору тематики дослідження

Тематика курсових робіт не може розроблятися раз і назавжди як шаблон, і бути однаковою для усіх випускників різних років. Формулювання, що нижче приводяться, не слід розглядати як варіанти конкретних тем. Тут лише в самому загальному виді зазначені тематичні напрями, що можуть служити орієнтиром у пошуку “своєї” теми курсового дослідження, його профілю, спеціальності і спеціалізації. Для цього можна скористатись переліком пропонованих тем курсових робіт у п. 6 цих методичних вказівок.

5 Захист курсової роботи

5.1 Підготовка захисту курсової роботи

Перш ніж остаточно виконана курсова робота буде допущена до публічного захисту, з метою попередньої перевірки її якості, відповідності профілю спеціальності та вимогам до такого виду робіт закладів вищої освіти, може проводитись попередній розгляд курсової роботи. Для цього створюються тематичні групи з двох-трьох фахівців кафедри, з наукового профілю яких виконано курсову роботу. Дата передзахисту призначається завідувачем кафедри за погодженням з науковим керівником роботи. Курсова робота розглядається під час передзахисту, як правило, поза засіданнями кафедри. Однак таке засідання може бути проведене для повторного попереднього розгляду курсової роботи здобувача, що одержав негативний висновок членів тематичної групи.

На передзахисті здобувач має коротко викласти основні положення курсової роботи і досягнуті результати, відповісти на запитання. Метою проведення передзахисту є надання допомоги здобувачу у виправленні виявлених помилок, з'ясуванні суперечливих моментів, усуненні недоліків оформлення тощо. Проведення передзахисту спрямоване на те, щоб здобувач зробив правильні висновки, відчув впевненість, переконався у достатності власних знань для успішного захисту курсової роботи.

Тематична група проводить попередню експертизу курсової роботи на предмет її відповідності вимогам з урахуванням необхідності внесення композиційних або редакційно-стилістичних, технічних, граматичних доробок та інших виправлень. Експертне оцінювання та зауваження членів тематичної групи носять рекомендаційний характер і не можуть бути перешкодою для здобувача діяти за своїм розсудом. Підсумком попереднього розгляду має стати висновок про готовність здобувача до публічного захисту. Цей висновок засвідчується підписом завідувача кафедри на титульному аркуші курсової роботи.

5.2 Організація процесу захисту

Завершена курсова робота, оформлена належним чином, підписується здобувачем на титульному аркуші та надається науковому керівнику для остаточної перевірки та складання відгуку. Підготовлена курсова робота з відгуком наукового керівника і рефератом здобувача представляється на кафедру не пізніше, ніж за два дні до затвердженої дати публічного захисту. У випадку, якщо кафедра на своєму засіданні не вважає можливим допустити здобувача до захисту курсової роботи, це питання підлягає розгляду у дирекції навчально-наукового інституту. Ухвалення остаточної рішення про недопуск до захисту знаходиться в компетенції ректорату ЗВО.

До захисту курсової роботи не допускається здобувач, робота якого не відповідає вимогам.

Завершальною процедурою допущення курсової роботи до захисту є розгляд перерахованих супровідних матеріалів завідувачем кафедри. Допуск до захисту здійснюється шляхом відповідного запису завідувача кафедри у висновку кафедри про курсову роботу і на титульній сторінці роботи. Якщо завідувач кафедри вважає за неможливе допустити курсову роботу до захисту через її незадовільну якість, це питання має бути заслухано на засіданні кафедри за участю наукового керівника. Обговорення оформляється протоколом і подається на затвердження, послідовно, директору ННІ і ректору ЗВО.

Захист курсової роботи відбувається на відкритому засіданні тематичної комісії з фахівців кафедри.

Під час підготовки до захисту здобувач має погодити зі своїм науковим керівником складену ним стисло доповідь щодо змісту курсової роботи і підготовлені наочні матеріали із найважливішими ілюстративними матеріалами, оформленими комп'ютерною програмою PowerPoint, а також фотографії, макети, рекламні проспекти тощо.

Обсяг тексту доповіді має відповідати 7-10 хвилинам виступу. Доповідь має відобразити: обґрунтування актуальності теми, мету і завдання роботи, основні результати по темі дослідження та творчі розробки автора, акцентуючи увагу на елементах наукової новизни. Особливе місце має бути відведено обґрунтованим пропозиціям і рекомендаціям, та оцінюванню їх ефективності.

Здобувач стисло доповідає тематичній комісії сутність проведеного дослідження, оцінює отримані результати, ілюструючи доповідь посиланням на наочні матеріали.

Під час захисту курсової роботи члени тематичної комісії, присутні на захисті викладачі, спеціалісти можуть задавати здобувачеві запитання щодо змісту роботи. Відповіді здобувача мають бути конкретними, аргументованими і короткими.

За результатами захисту курсової роботи комісія приймає рішення щодо оцінки захисту і роботи (враховуючи відгук керівника, зміст доповіді, відповіді на запитання). Результат оцінювання заноситься у відомість відповідно до шкали оцінювання: національна та ECTS (додається нижче).

Здобувач, який отримав на захисті курсової роботи незадовільну оцінку, що тягне за собою академічну заборгованість, має обговорити причини незадовільного проектування на засіданні кафедри та отримати нову тему для виконання курсового проектування. За ним залишається право бути повторно допущеним до захисту курсової роботи протягом поточного семестру. На вимогу кафедри тему курсової роботи може бути змінено або в межах тієї ж теми матеріали роботи здобувач може суттєво оновити та доповнити.

Якщо захист курсової роботи не відбувся з поважних причин, про що здобувач повинен подати відповідні документи у дирекцію ННІ, ректор ЗВО може подовжити термін його навчання до наступного семестру, але не більше як на один рік.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для оцінювання
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6 Теми курсових робіт

Тема та структура курсової роботи має обговорюватись та узгоджуватись з науковим керівником курсового проектування, після чого здобувач може самостійно приступати до виконання. За ініціативою здобувача тема курсової роботи може бути узгоджена індивідуально, тобто за межами визначеного переліку.

1. Взаємодія і взаємозв'язок програмних заходів децентралізації владних повноважень та їх результативності *(за сферою компетенції)*.
2. Теоретико-методологічні основи формування організаційної структури публічного управління в Україні *(за сферою компетенції)*.
3. Основи розробки регіональної політики *(за сферою компетенції)*.
4. Механізми реалізації регіональної політики *(за сферою компетенції)*.
5. Правове регулювання відносин регіонального управління *(за сферою компетенції)*.
6. Територіальна організація регіонального управління/місцевого самоврядування.
7. Державна служба в системі регіонального управління/місцевого самоврядування.
8. Місцеве самоврядування в загальній системі регіонального управління/місцевого самоврядування.
9. Публічне регулювання сфери суспільного життя *(за сферою компетенції)*.
10. Міжгалузеве державне управління: принципи організації і контролю *(за сферою компетенції)*.
11. Особливості регіонального управління/ місцевого самоврядування в сфері фінансів, кредитів і страхування *(за сферою компетенції)*.
12. Управління фіскальною службою в Україні *(за сферою компетенції)*.
13. Специфіка регіонального управління фіскальної/митної політики.
14. Організація регіонального управління антимонопольної політики і регіональної власності.
15. Організація регіонального управління/місцевого самоврядування у сфері охорони довкілля/природокористування.
16. Публічне управління у сфері соціального захисту населення.
17. Соціальна підтримка молоді *(за сферою компетенції)*.

18. Соціальна підтримка багатодітних сімей.
19. Державне управління зайнятістю населення.
20. Державне управління розвитком системи охорони здоров'я населення.
21. Державне управління розвитком системи освіти населення.
22. Державне регулювання роботи фондів соціального страхування.
23. Державне управління іноземними інвестиціями.
24. Державне управління у сфері забезпечення національної безпеки України.
25. Порівняльна характеристика публічного управління економіки країн.
26. Методи підвищення ефективності економіки регіону.
27. Публічне управління економічним розвитком *(за сферою компетенції)*.
28. Моделі місцевого самоврядування *(за сферою компетенції)*.
29. Регулювання розвитку малого підприємництва.
30. Публічна влада як складова державно-владного механізму управління.
31. Регіональна політика як комплексний фактор діяльності апарату управління та державної служби.
32. Адміністративний аспект удосконалення регіонального управління *(за сферою компетенції)*.
33. Публічне управління: юридичне та ресурсне забезпечення.
34. Сутнісні характеристики (функції) організаційної структури регіонального/місцевого самоврядування *(за сферою компетенції)*.
35. Управлінські технології регіонального управління/місцевого самоврядування: поняття та види *(за сферою компетенції)*.
36. Поняття та сутність управлінських рішень у системі регіонального управління/місцевого самоврядування.
37. Процес підготовки та прийняття управлінських рішень в системі регіонального управління/місцевого самоврядування.
38. Технологія і процедури прийняття рішень в регіональному управлінні/місцевого самоврядування.
39. Система відповідальності державних службовців.
40. Поняття та види контролю в регіональному управлінні/місцевого самоврядування *(за сферою компетенції)*.
41. Громадські зв'язки у системі управління діяльності органу регіональної влади/місцевого самоврядування.
42. Загальна соціальна ефективність регіонального управління/місцевого самоврядування *(за сферою компетенції)*.
43. Ефективність організації та функціонування суб'єктів державної влади регіонального управління/місцевого самоврядування *(за сферою компетенції)*.
44. Ефективність діяльності управлінських органів і посадових осіб регіонального управління/місцевого самоврядування *(за сферою компетенції)*.
45. Економічна оцінка ефективності функціонування органу регіональної влади.
46. Управлінські зв'язки у системі органів регіонального влади.
47. Державні комітети (державні агенції, державні служби) України та інші центральні органи виконавчої влади та їх територіальні управління: їх статус, функції та реорганізація.

- 48.Централізація та децентралізація у структурній організації регіонального управління/місцевого самоврядування.
- 49.Основні завдання, правовий статус, компетенція місцевих державних адміністрацій.
- 50.Відносини місцевих державних адміністрацій у системі вертикальних та горизонтальних зв'язків.
- 51.Система місцевого самоврядування в Україні: проблеми реформування.
- 52.Реформування організаційних структур регіонального управління за Концепцією адміністративної реформи в Україні.
- 53.Концептуальні засади реформування місцевих органів влади та напрями регіональної політики.
- 54.Сутність та особливості організаційної структури органу регіональної влади (за сферою компетенції).
- 55.Підходи та методи побудови організаційних структур органу регіональної влади.
- 56.Організація як процес і функція управління в системі регіонального управління/місцевого самоврядування.
- 57.Сутність і особливості менеджменту органу регіональної влади (*за сферою компетенції*).
- 58.Стратегічне управління та формування програми діяльності органу регіональної влади (за сферою компетенції).
- 59.Ситуаційне управління у системі регіонального управління/місцевого самоврядування.
- 60.Сутність функціонального аналізу діяльності органу регіональної влади та методика його проведення.
- 61.Контролінг у діяльності органу регіональної влади.
- 62.Інформаційне забезпечення внутрішньої організації органу регіональної влади.
- 63.Комунікації та комунікаційний процес в системі регіонального управління/місцевого самоврядування.
- 64.Напрями удосконалення і реорганізації системи регіонального управління/місцевого самоврядування.
- 65.Місце і роль органів самоврядування у здійсненні економічних реформ.
- 66.Теорія і практика розробки програм соціально-економічного і культурного розвитку регіону (області, району, громади).
- 67.Теорія і практика розвитку різноманітних форм господарювання в регіоні (області, районі, ОТГ).
- 68.Дослідження проблеми бюджетної та фіскальної політики та формування місцевих бюджетів.
- 69.Теорія і практика розробки і затвердження обласного (районного, ОТГ) бюджету.
- 70.Еволюція відносин власності: демонополізація, роздержавлення, приватизація.
- 71.Удосконалення відносин власності у сільськогосподарському виробництві (або в інших галузях економіки країни).

72. Організація діяльності органів місцевого самоврядування у галузі регулювання земельних відносин, реалізації земельної реформи.
73. Основні напрями розвитку та удосконалення управління в системі органів регіональної влади.
74. Основні напрями адміністративного реформування, взаємозв'язок та взаємозалежність передбачених якісних перетворень.
75. Питання лідерства у діяльності органів місцевого самоврядування.
76. Організаційно-кадрова політика/робота місцевих органів регіонального управління/місцевого самоврядування.
77. Кадровий менеджмент в органах місцевого самоврядування.
78. Використання сучасних інформаційних систем і комп'ютеризації в діяльності органів місцевого самоврядування.
79. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів регіонального управління/місцевого самоврядування.
80. Ефективність регіонального управління/місцевого самоврядування: теорія і практика.
81. Місцеві бюджети в різних регіонах України в контексті ефективності регіонального управління/місцевого самоврядування.
82. Організаційно-економічні механізми ефективності менеджменту в діяльності державних органів.
83. Роль держави в реалізації структурної політики в умовах соціально-економічних перетворень.
84. Удосконалення структурної політики держави в контексті стабілізації суспільного розвитку.
85. Інституційні реформи як чинник активізації структурних перетворень в українському суспільстві.
86. Публічне регулювання процесів інтеграції України в світову економіку.
87. Публічне регулювання інвестиційних процесів та його роль у забезпеченні економічного зростання.
88. Державна інвестиційна політика та механізм її реалізації на місцях.
89. Державна інвестиційна політика залучення іноземних інвестицій.
90. Корпоративне управління і державний сектор.
91. Ефективність управління місцевими органами виконавчої влади державними частками в статутних фондах акціонерних товариств.
92. Публічне регулювання розвитку фондового ринку та управління державним корпоративним правом.
93. Енергетична (або інша) стратегія України у контексті міжнародної інтеграції.
94. Корпоративне управління в Україні: публічний аспект *(за об'єктами дослідження)*.
95. Антикризовий менеджмент як система заходів в регіональному управлінні/місцевого самоврядування *(за об'єктами дослідження)*.

Перелік посилань

1. ДСТУ 3008:2015. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення.
2. Складові галузевого стандарту вищої освіти – освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ): освітньо-професійна програма (ОПП) підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр” за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування”.
3. ГОСТ 7.1: 2006 Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання.
4. ДСТУ 3582-97. Інформація та документація, скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила складання.
5. Іваницька О.П., Жалоба І.В. Методичні рекомендації до виконання і захисту випускних робіт / О.П. Іваницька, І.В. Жалоба. – К.: КиМУ, 2006. – 30 с.
6. Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері вищої освіти. Затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 24.12.2003р. №847.
7. Навчальні видання. Побудова, викладення, оформлення та зміст. Рекомендації з підготовки до друку для викладачів університету. – Чернігів: ЧДТУ, 2011. – 20 с.
8. Методичні рекомендації щодо виконання та оформлення випускних кваліфікаційних робіт (проектів) здобувачів вищої освіти освітніх ступенів «бакалавр» і «магістр» Чернігівського національного технологічного університету. – Чернігів: ЧНТУ, 2016. – 16 с.
9. Положення про академічну доброчесність студентів та науково-педагогічних працівників Чернігівського національного технологічного університету / затверджено наказом ректора ЧНТУ від 12 червня 2017 р. № 83. – Чернігів: ЧНТУ, 2017. – 16 с.

ПРИКЛАД СТРУКТУРИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Титульний аркуш курсової роботи

Бланк “Завдання” (двосторонній)

АНОТАЦІЯ

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ (у разі потреби)

ВСТУП

1 [ТЕОРЕТИЧНИЙ РОЗДІЛ – *Назва відповідно до теми*]

1.1 ...

1.2 ...

1.3 ...

Висновок до розділу 1

2 [АНАЛІТИКО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ РОЗДІЛ – *Назва відповідно до теми*]

2.1 ...

2.2 ...

2.3 ...

Висновок до розділу 2

3 [ПРОЕКТНО-РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ РОЗДІЛ – *Назва відповідно до теми*]

3.1 ...

3.2 ...

3.3 ...

Висновок до розділу 3

ВИСНОВКИ

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

ДОДАТКИ

Додаток Б

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут менеджменту, харчових технологій та торгівлі
Кафедра менеджменту та державної служби

Допущено до захисту

Завідувач кафедри
менеджменту та державної служби

_____ М.П. Бутко
“ _____ ” _____ 20 р.

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

“Теоретико-правові засади формування системи місцевого
самоврядування в Україні”

Виконавець:

здобувач групи ЗМДСп-181

Будан Олег Давидович _____
(П.І.Б. повністю) (підпис)

Керівник:

д.держ. упр., проф.

Оліфіренко Лілія Дмитрівна _____
(П.І.Б. повністю) (підпис)

Я, як здобувач Навчально-наукового інституту менеджменту, харчових технологій та торгівлі Чернігівського національного технологічного університету розумію і підтримую політику закладу із академічної доброчесності. Я не надавав і не одержував недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело. _____ (підпис здобувача)

Чернігів ЧНТУ 20__

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ БЛАНКУ «ЗАВДАННЯ»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут менеджменту, харчових технологій та торгівлі

Кафедра *менеджменту та державної служби*

Спеціальність 281 *“Публічне управління та адміністрування”*

Затверджую:
 Завідувач кафедри
менеджменту та державної служби

_____ М.П. Бутко
 “ _____ ” _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на курсову роботу здобувачу
Будану Олегу Давидовичу

1. Тема роботи: «Теоретико-правові засади формування системи місцевого самоврядування в Україні»

затверджена наказом по університету від “ _____ ” _____ 20__ р. № _____

2. Термін здачі здобувачем роботи “ _____ ” _____ 20__ р.

3. Вихідні дані до курсової роботи: *законодавство України з питань регіональної політики, наукові періодичні видання, статистичні дані по Україні, статистичні спостереження вітчизняних та закордонних наукових публікацій.*

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (що належить розробити)

Вступ, анотація

Теоретичний розділ

Аналітико-дослідницький розділ

Проектно-рекомендаційний розділ

Висновки

Перелік посилань

5. Дата видачі завдання “ _____ ” _____ 20__ р.

Керівник _____ Л. Д. Оліфіренко

Завдання прийняв до виконання _____ О.Д. Будан

Продовження додатку В

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів курсової роботи	Термін виконання етапів роботи	Відмітка про виконання
1.	<i>Складання та узгодження плану курсової роботи</i>		<i>виконано</i>
2.	<i>Опрацювання джерел</i>		<i>виконано</i>
3.	<i>Збирання та обробка фактичного матеріалу</i>		<i>виконано</i>
4.	<i>Написання первинного варіанту тексту, подання науковому керівнику</i>		<i>виконано</i>
5.	<i>Усунення недоліків, написання остаточного варіанту, оформлення</i>		<i>виконано</i>
6.	<i>Подання роботи на ознайомлення керівництву, отримання відгуку</i>		<i>виконано</i>
7.	<i>Подання роботи на кафедру</i>		<i>виконано</i>
9.	<i>Захист курсової роботи</i>		

Здобувач

О. Д. Будан

Керівник

Л. Д. Оліфіренко

АНОТАЦІЯ (приклад)

Курсова робота містить: 50 с., 7 рис., 15 табл., 4 додатки, 43 літературні джерела.

Об'єкт дослідження – процеси розвитку і функціонування місцевого самоврядування як основоположного інституту громадянського суспільства.

Метою роботи є розробка, узагальнення й обґрунтування на основі нової парадигми громадянського суспільства основних положень теорії правового забезпечення розвитку місцевого самоврядування, концептуальних засад його організації і функціонування в системі інститутів громадянського суспільства.

Методи дослідження – системний підхід, діалектичний підхід, методи абстрагування й моделювання, історичний, порівняльно-правовий, системно-структурний, системно-функціональний, статистичний і соціологічний методи, метод прогнозування.

Досліджено генезис ідей громадянського суспільства у вітчизняній і зарубіжній літературі, їх значення для сучасних інституційних трансформацій; визначено поняття «місцеве самоврядування», його місце й роль у громадянському суспільстві; з'ясовано сутність місцевого самоврядування як форми реалізації народного суверенітету й конституційного засобу обмеження державної влади; проведено порівняльний аналіз конституційного регулювання місцевого самоврядування в Україні та інших державах, на підставі чого опрацьовано пропозиції стосовно можливості використання досвіду останніх при вдосконаленні національного законодавства; з'ясовано конституційно-правові основи взаємодії місцевого самоврядування з іншими інститутами громадянського суспільства; визначено сутність і критерії ефективності місцевого самоврядування; сформульовано пропозиції й рекомендації по вдосконаленню правового регулювання статусу територіальних громад, їх органів і посадових осіб, форм участі громадян у вирішенні питань місцевого значення.

Результати використані для підготовки Програми підтримки розвитку місцевого самоврядування в Чернігівській області та актів для її реалізації (для реальних курсових робіт).

КЛЮЧОВІ СЛОВА: МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ, НАРОДОВЛАДДЯ, ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО, ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ДЕРЖАВА, ІНСТИТУТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

KEYWORDS: LOCAL GOVERNMENT, DEMOCRACY, CIVIL SOCIETY, TERRITORIAL COMMUNITY, LOCAL GOVERNMENT BODIES, STATE, INSTITUTES OF CIVIL SOCIETY, LEGAL REGULATION

Таблиця Г.1 – Приклади оформлення переліку посилань

Характеристика джерела	Приклад оформлення
1	2
Книги:	
Один автор	Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. – К. : Ін-т математики, 2006. – 111 с. – (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59).
Два автори	Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. – Львів : Растр-7, 2007. – 375 с.
Три автори	Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г. Д. ; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. – 265 с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А.]. – К. : НДІ “Укراгропромпродуктивність”, 2006. – 106 с. – (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи).
П'ять та більше авторів	Психология менеджмента / [Власов П. К., Липницкий А. В., Лушихина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. – [3-е изд.]. – Х. : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с.
Багатотомні видання	Історія Національної академії наук України, 1941–1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. – К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007. (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2 : Додатки. – 2007. – 573, [1] с.
Матеріали конференцій, з'їздів	Ризикологія в економіці та підприємстві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. – К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. – 452 с.
Препринти	Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. – Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. – 7, [1] с. – (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1)
Словники	Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. – К. : Європ. ун-т, 2007. – 57 с.
Депоновані наукові праці	Розумовський В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. – М., 2002. – 210 с. – Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, №139876

Продовження таблиці Г.1

1	2
Атласи	Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. – К. : Варта, 2006. – 217, [1] с.
Законодавчі та нормативні документи	Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 грудня 2005 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2006. – 207 с. – (Бібліотека офіційних видань)
Стандарти	Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 – ДСТУ ISO 6107-9:2004. – [Чинний від 2005-04-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2006. – 181 с. – (Національні стандарти України)
Каталоги	Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. – Львів : Новий час, 2003. – 160 с.
Бібліографічні покажчики	Куц О. С. Бібліографічний покажчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського регіонального університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. – Львів : Укр. технології, 2007. – 74 с.
Дисертації	Петров П.П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. – К., 2005. – 276 с.
Автореферати дисертацій	Новосад І.Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: спец. 05.02.08 „Технологія машинобудування” / І. Я. Новосад. – Тернопіль, 2007. – 20 с., [1]
Авторські свідоцтва	А. с. 1007970 СССР, МКИ ³ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). – № 3360585/25–08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. №12.
Патенти	Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК ⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В.И.; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. – № 2000131736/09 ; заявл. 18.12.00 ; опубл. 20.08.02, Бюл. № 23 (II ч.)
Частини книги, періодичного, продовжуваного видання	Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 6. – С. 15-18, 35-38. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсєєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2007. – № 1. – С. 25–29. Валова І. Нові принципи угоди Базель II / І. Валова ; пер. з англ. Н. М. Середи // Банки та банківські системи. – 2007. – № 2. – С. 13-20.

Закінчення таблиці Г.1

1	2
Електронні ресурси	<p>1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III-IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. – 80 Min / 700 MB. – Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. – (Бібліотека студента-медика). – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000.– Назва з контейнера.</p> <p>2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – К. : CD-вид-во “Інфодиск”, 2004. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. – (Всеукр. перепис населення, 2001). – Систем. Вимоги : Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану.</p> <p>3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003”) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журн. http://www.nbu.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm.</p>